

Лапшинська Галина Михайлівна

**Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова,
м. Київ**

ОГЛЯД ОСОБЛИВОСТЕЙ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ПІД ЧАС КРИЗИ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Динамізм перетворень у сучасного суспільства та процесів життя у ньому, трансформація сучасної системи освіти створює чимало труднощів та перешкод на шляху до досягнення особистістю життєвого та емоційного комфорту. На даний час актуалізувалися завдання осмислення науковцями особливостей психоемоційного розвитку сучасних учнів, зокрема, їх емоційної стійкості, що забезпечує позитивні результати спілкування, навчання в школі, соціалізації. Щодо підліткового віку, то він є кризовим періодом у житті школяра, коли загострюються проблеми емоційної взаємодії з навколишнім середовищем, виникає потреба пошуку засобів збереження цілісності особистості. Таким засобом для підлітків виступає їх емоційна стійкість. Саме тому, дослідження емоційної стійкості підлітків та психологічних чинників, що її зумовлюють, а також шляхів і засобів її формування, підтримки та збереження має актуальне значення для сучасної психолого-педагогічної науки.

Питання прояву емоційної стійкості особистості на різних вікових етапах знаходило своє відображення у дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників, серед яких: Л. М. Аболін, І. С. Булах, С. М. Гамова, Т. В. Гребенщикова, В. І. Долгов, Д. В. Іванов, С. П. Іванова, Є. І. Ізотова, В. С. Мухіна, Л. Ф. Мальгіна, Е. Маккобі, В. Смітсон, Г. Кулас, С. Роналд, Ж. А. Левшунова, О. Я. Чебикін, О. А. Чернікова та ін. Названі вчені доводять, що емоційна стійкість є не тільки одним з ефективних патернів розвитку особистості підлітка, а й допомагає йому вибудувати концепцію стабільної емоційної поведінки на будь-якому рівні відносин із навколишнім

середовищем, дозволяє більш м'яко пережити кризовість його вікового періоду.

Американський дослідник В. Смітсон визначає емоційну стійкість як процес, в якому особистість підлітка постійно прагне до емоційного здоров'я та позитивно сприймає зміни у собі. Емоційно стійкий підліток має здатність витримувати неможливість задоволення власних потреб, терпіти розумну кількість розчарувань, будує чіткі плани на майбутнє, позитивно мислить, здатен пристосовуватися до різноманітних життєвих ситуацій [4]. Л. Ф. Мальгіна зазначає, що емоційну стійкість як властивість особистості слід розвивати саме в підлітковому віці, коли діти свідомо прагнуть до успішної соціальної адаптації, стають суб'єктами діяльності самореалізації, активно шукають нові шляхи і способи самоствердження, саморозвитку, прагнуть успішно долати усі життєві труднощі [2].

Підліткова криза проходить більш стабільно за умов сформованих чинників, що впливають на розвиток емоційної стійкості, серед яких більшість науковців виділяє: *сімейні* (турбота та підтримка батьків, заохочення участі підлітка у житті родини тощо); *шкільні або навчальні* (турбота та підтримка друзів, вчителів, причетність підлітка до діяльності у школі); *суспільні* (можливість участі підлітка у соціальному житті тощо) [3]. Основним чинником розвитку емоційної стійкості підлітка є його власна соціальна активність, що спрямована на засвоєння важливих для нього зразків поведінки і цінностей, на побудову стосунків з дорослими, ровесниками.

Д. В. Іванов розглядає такі компоненти розвитку емоційної стійкості підлітка як локус-контроль, свободу прийняття рішень та відповідальність, що пов'язана з розвитком автономності особистості та сприяє позитивному переживанню підлітком кризового періоду [1]. Проте, незмінним залишається той факт, що емоційна стійкість, як психологічне утворення не є стійким і може змінюватися в рамках переживання даного кризового періоду. Емоційно стійкі індивіди характеризуються соціальною зрілістю, а у більш

інфантильних особистостей процес формування емоційної стійкості дещо затягується, але більшість підлітків все ж стають емоційно стійкими до завершення підліткового періоду.

Отже, попри всесторонню інкорпорацію наукових парадигм щодо розглянутої проблеми, питання особливостей емоційної стійкості особистості під час кризи підліткового віку залишається недостатньо вивченим, а гострота цієї проблеми зумовлена як соціальними, так і змістовними чинниками. Емоційна стійкість розглядається нами як важливий фактор позитивного переживання особистістю кризи підліткового віку, суб'єктного розвитку особистості підлітка, що змінюється під впливом адаптації його до сучасних умов навчання та існування в соціумі. Емоційна стійкість підлітків обумовлена особливостями когнітивної, мотиваційної, вольової сфер особистості, залежить від певних фізіологічних, соціальних та психологічних чинників, а також виступає важливим фактором позитивного переживання вікових криз особистості загалом.

Література

1. Иванов Д. В. Влияние образовательной среды на формирование эмоциональной устойчивости подростка : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Иванов Дмитрий Вячеславович. – Курск, 2002. – 208 с.
2. Мальгина Л. Ф. Эмоциональная устойчивость как средство улучшения социальной адаптации подростков / Л. Ф. Мальгина // Социокультурные проблемы современной молодежи. – Новосибирск: Изд. НГПУ, 2007. – Ч. II. – С.76 – 80.
3. Bernard B. Fostering Resiliency in Kids: Protective Factors in the Family, School and Community / B. Bernard. – Minneapolis: University of Minnesota, 1991. – P. 22.
4. Smitson W.S. The Meaning of Emotional Maturity / Smitson W.S. // Mental Hygiene. – МН., 1974. – 58(1). – P. 9–11.